

ΣΑ172

Οι αρχαιολογίες
της πολυτέλειας
και ο κόσμος των
απολαύσεων στην
κλασική Ελλάδα

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΠΛΑΝΤΖΟΣ

Οι αρχαιολογίες της πολυτέλειας και ο κόσμος των απολαύσεων στην κλασική Ελλάδα

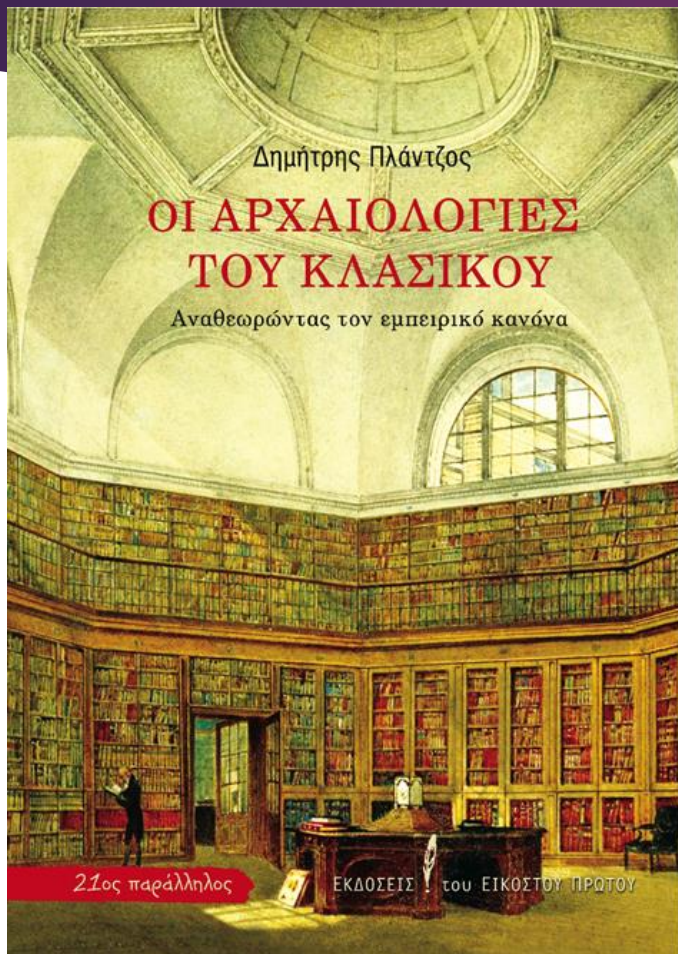
Το σεμινάριο περιστρέφεται γύρω από τις έννοιες της τρυφής, της πολυτελούς διαβίωσης, και της απόλαυσης στον αρχαιοελληνικό κόσμο. Μας απασχολούν οι πρακτικές, οι συνήθειες, και η ιδεολογική φόρτιση της απόλαυσης στον ιδιωτικό, κυρίως, βίο καθώς και το αρχαιολογικό τους αποτύπωμα. Στις θεματικές ενότητες του σεμιναρίου εντάσσονται: η υλικότητα και η φιλοσοφία του χρήματος, η ένδυση και η κόσμηση, η οικιακή πολυτέλεια, οι διατροφικές συνήθειες, το συμπόσιο, η καθ' ημέραν θεραπεία του σώματος, κ.ο.κ.

η-τάξη: ARCH645

Σημαντικές ημερομηνίες:

- ▶ Έναρξη σεμιναρίου: 12.3.24
- ▶ Λήξη συνεργασίας με τον διδάσκοντα: 31.5.24
- ▶ Κατάθεση εργασιών: 14.7.24
- ▶ Κατάθεση εργασιών Σεπτεμβρίου: 15.9.24

Διδακτικό εγχειρίδιο:

Πλάντζος, Δ. 2014: Οι αρχαιολογίες του κλασικού. Αναθεωρώντας τον εμπειρικό κανόνα. Αθήνα: Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

<https://eclass.uoa.gr/courses/ARCH645/>

Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών
ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

Αναζήτηση...

Επιλογές Μαθήματος

Ανακοινώσεις

Εγγραφα

Ημερολόγιο

Σύνδεσμοι

dkplantzos

Χαρτοφυλάκιο / Οι αρχαιολογίες της πολυτέλειας και ο κόσμος των...

Οι αρχαιολογίες της πολυτέλειας και ο κόσμος των απολαύσεων στην κλασική Ελλάδα

Δημήτρης Πλάντζος

Περιγραφή

Το σεμινάριο περιστρέφεται γύρω από τις έννοιες της τρυφής, της πολυτελούς διαβίωσης, και της απόλαυσης στον αρχαιοελληνικό κόσμο. Μας απασχολούν οι πρακτικές, οι συνήθειες, και η ιδεολογική φόρτιση της απόλαυσης στον ιδιωτικό, κυρίως, βίο καθώς και το αρχαιολογικό τους αποτύπωμα. Στις θεματικές ενότητες του σεμιναρίου εντάσσονται: η υλικότητα και η φιλοσοφία του χρήματος, η ένδυση και η κόσμηση, η οικιακή πολυτέλεια, οι διατροφικές συνήθειες, το συμπόσιο, η *καθ' ημέραν θεραπεία του σώματος*, κ.ο.κ.

Ημερολόγιο

Μάρτιος 2024						
Κυριακή	Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή	Σάββατο
25	26	27	28	29	1	2
3	4	5	6	7	8	9

Ανακοινώσεις

Έναρξη μαθημάτων

Έναρξη μαθημάτων και συμμετέχοντες

περισσότερα...

Δομή του Σεμιναρίου:

- ▶ Εισαγωγικά (12/3)
- ▶ Πολυτέλεια και τρυφηλός βίος (19/3)
- ▶ Κόστος, αξία, εγχρήματες οικονομίες (26/3)
- ▶ Υλικότητα και αρχαιολογική ερμηνεία (2/4)
- ▶ Πολυτέλεια και ταυτοτικές πρακτικές (9/4)
- ▶ Τεχνικές συγγραφής εργασιών (16/4)
- ▶ Μελέτη / σύνθεση (23/4)
- ▶ Παρουσιάσεις εργασιών (14/5-11/6)

Δομή του Σεμιναρίου:

- ▶
- ▶ **Πολυτέλεια και τρυφηλός βίος (19/3)**
- ▶ Κόστος, αξία, εγχρήματες οικονομίες (26/3)
- ▶ Υλικότητα και αρχαιολογική ερμηνεία (2/4)
- ▶ Πολυτέλεια και ταυτοτικές πρακτικές (9/4)
- ▶ Τεχνικές συγγραφής εργασιών (16/4)
- ▶ Μελέτη / σύνθεση (23/4)
- ▶ Παρουσιάσεις εργασιών (14/5-11/6)

Πολυτέλεια:

Πολυτέλεια:

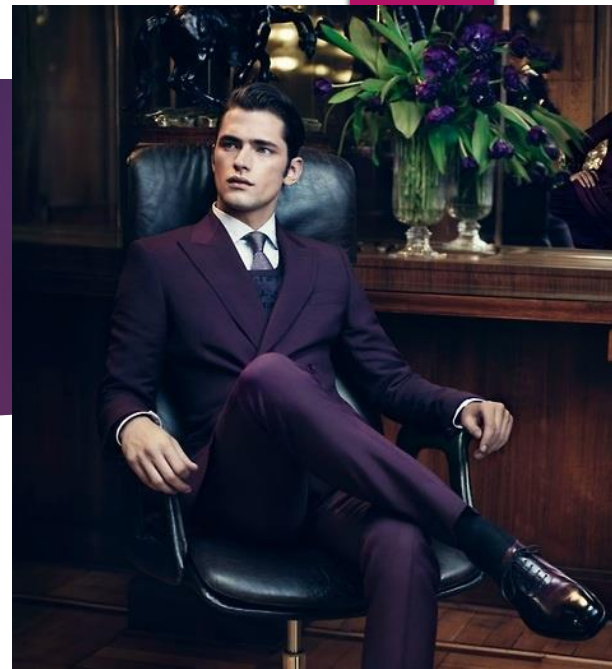
- ▶ πολύς + τέλος (= [μεταξύ άλλων] χρήμα, αξία [σπατάλη, μεγαλοπρέπεια, υψηλό κόστος])

Πολυτέλεια:

- ▶ πολύς + τέλος (= [μεταξύ άλλων] χρήμα, αξία [σπατάλη, μεγαλοπρέπεια, υψηλό κόστος])
- ▶ τρυφή

Πολυτέλεια:

- ▶ πολύς + τέλος (= [μεταξύ άλλων] χρήμα, αξία
[σπατάλη, μεγαλοπρέπεια, υψηλό κόστος])
- ▶ τρυφή (> θρύπτω = θραύω, κομματιάζω |
θρύπτομαι = κομματιάζομαι, «σπάω»), ακκίζομαι

Οικονομία

- ▶ Ένα οργανωμένο σύστημα δραστηριότητας που επιτελεί την παραγωγή, κατανάλωση, και ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών
- ▶ Πλεόνασμα – πλούτος: σπανίως δίκαιη / ισότιμη κατανομή
- ▶ Οικονομία/ες «της αγοράς»: φυσικό φαινόμενο; Βιολογική αναγκαιότητα; Ο ανταγωνισμός ως φυσικός νόμος
- ▶ Υλικός και κοινωνικός κόσμος: οικονομία ιδεών, αγαθών, επιτελέσεων (αποθησαύριση, πλούτος, αγοραστικό ήθος)
- ▶ Οικονομίες: φυσικοί νόμοι ή «ιστορικές και πρόσκαιρες δημιουργίες» [Καρλ Μαρξ] κοινωνικά και πολιτικά προσδιορισμένες και καθοριζόμενες;

Agustín Fuentes

Γιατί πιστεύουμε

Η εξέλιξη και ο ανθρώπινος τρόπος ύπαρξης

Μετάφραση: Θεόδωρος Παραδέλλης

21ος παράλληλος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ! του ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ

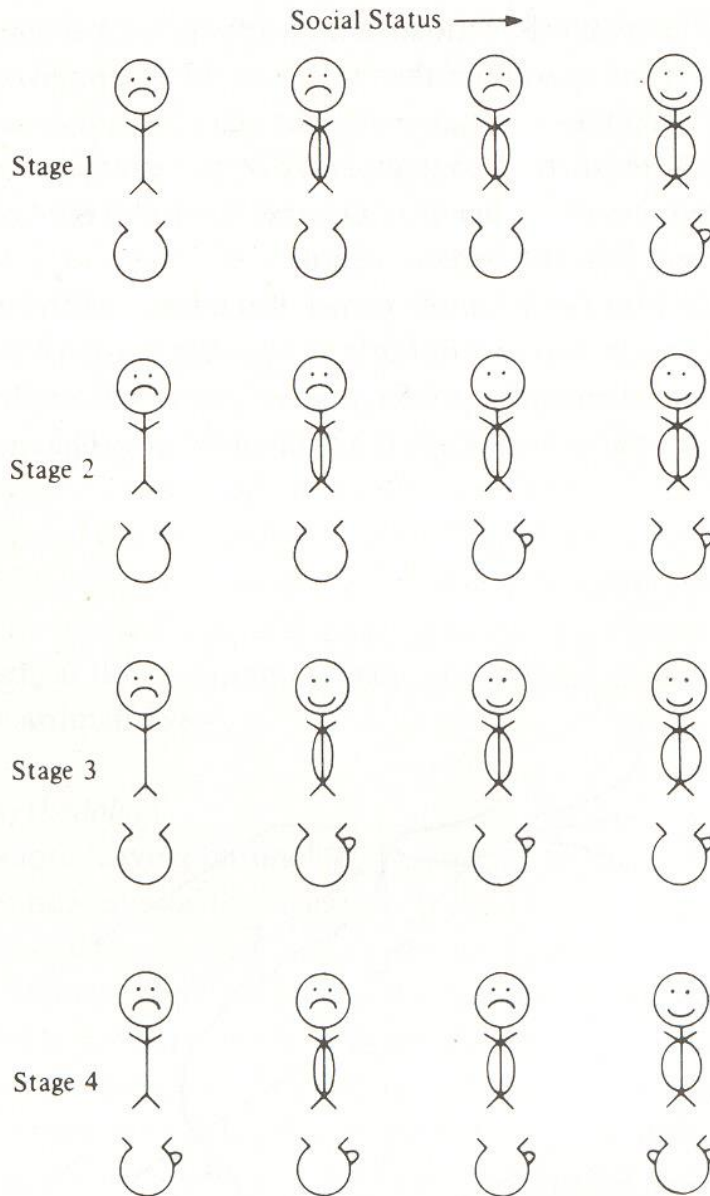
ΓΙΑΤΙ ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΣ
ΤΡΟΠΟΣ ΥΠΑΡΞΗΣ

Agustín Fuentes

Υλικότητες της οικονομίας:

- ▶ Νευροανατομία του ανθρώπινου εγκεφάλου (πλαστικότητα, αργή ανάπτυξη, λειτουργικές νευρωνικές διασυνδέσεις, εξωμητρική ωρίμανση): προδιάθεση προς την υλική εμπειρία, απτικότητα, ανάδραση
- ▶ Ο πολιτισμός ως εξελικτική, δυναμική, υλική διαδικασία (δίκτυο σημασιών)
- ▶ Σύστημα κοινωνικών και φυσικών οικολογιών, προτύπων, θεσμών, και ιδεολογιών που είναι αποτέλεσμα βιολογικών δομών και διαδικασιών πριν και μετά τη γέννηση του ατόμου
- ▶ Οι νευρωνικές, απτικές, και συναισθητικές αντιδράσεις του ανθρώπου στο οικοπεριβάλλον του μαθαίνουν να επιθυμεί, να αισθάνεται, να θυμάται, να αυτοπροσδιορίζεται μέσα από τη δημιουργία και τη συσσώρευση «πλούτου»

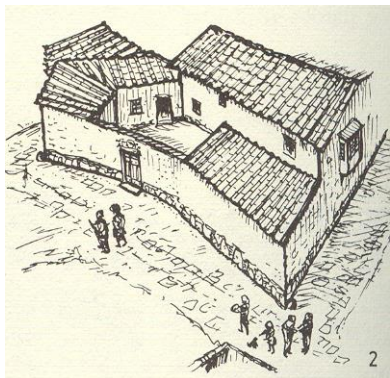
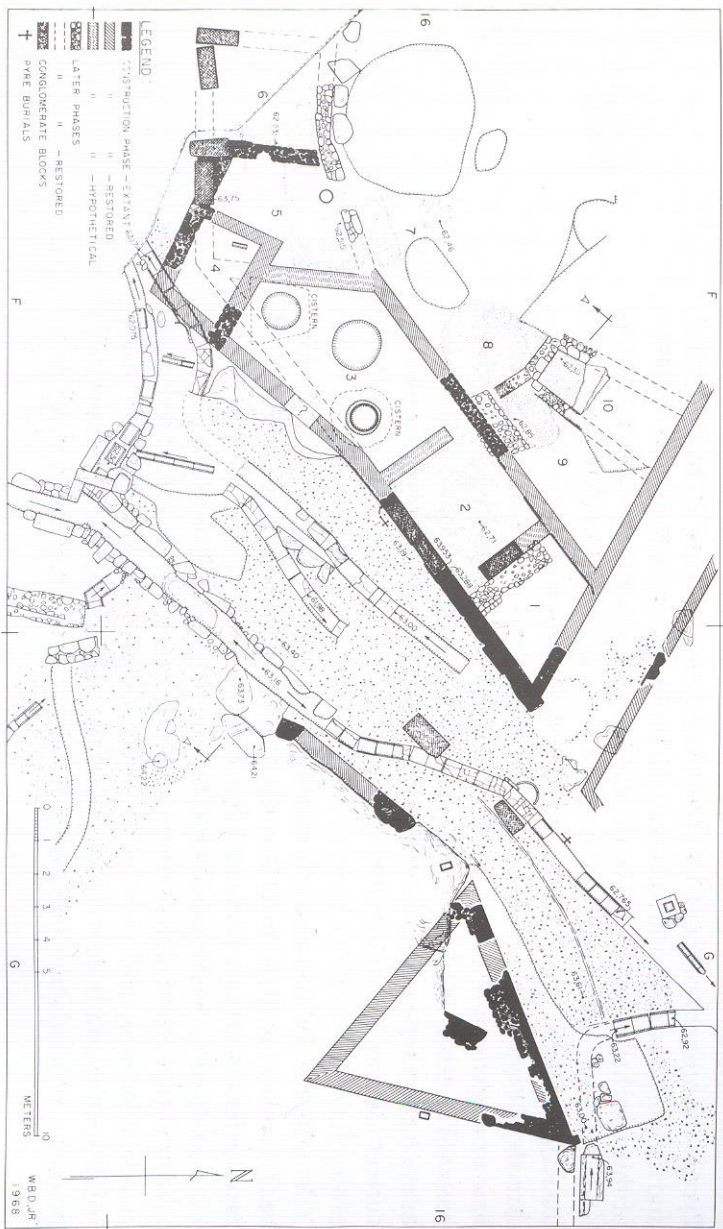
Η κοινωνική ροή
των ειδών
πολυτελείας

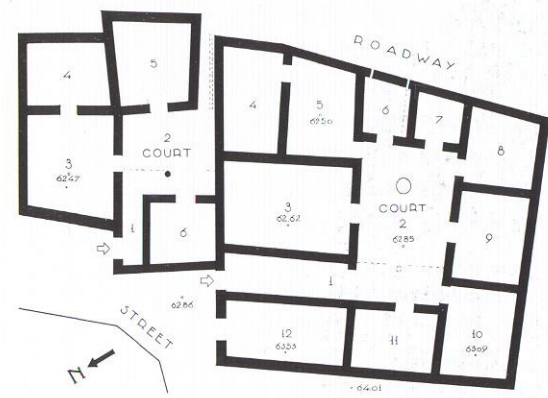
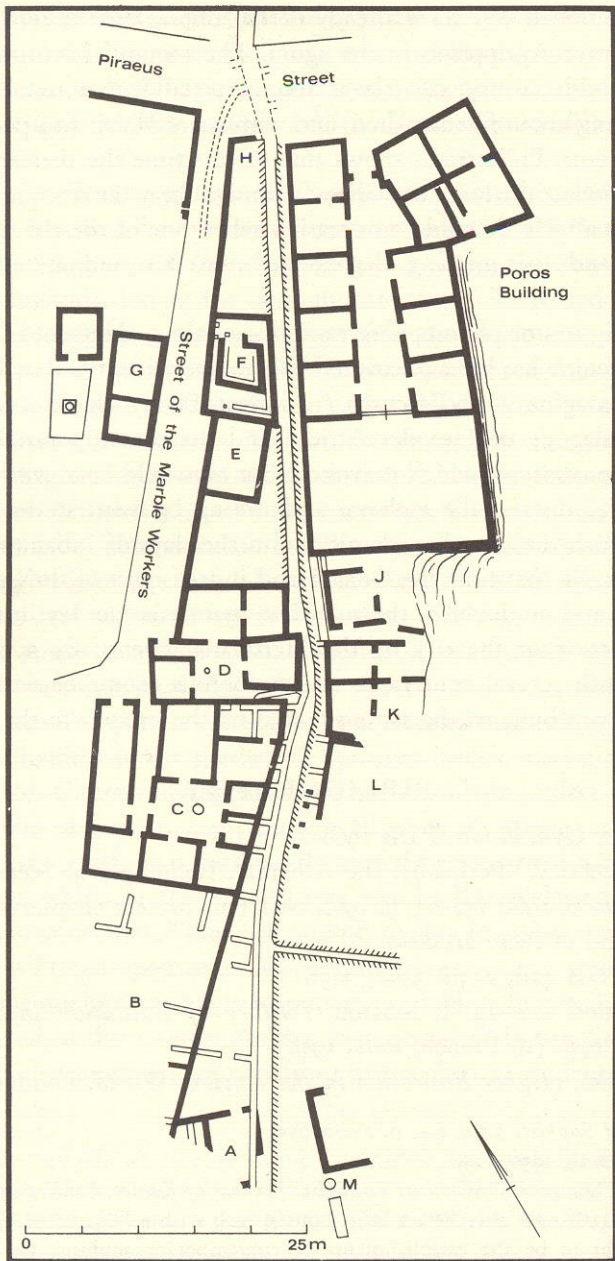
Δημοσθένους, Κατὰ Μειδίου 158

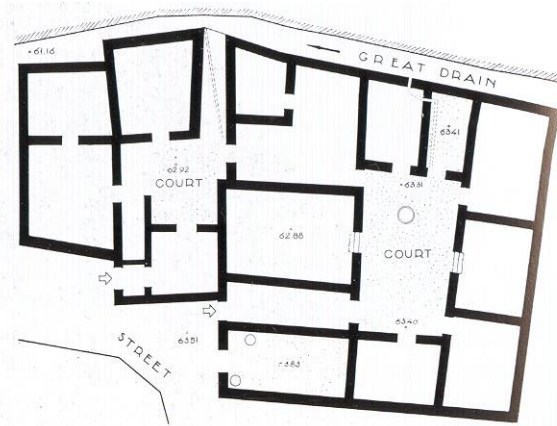
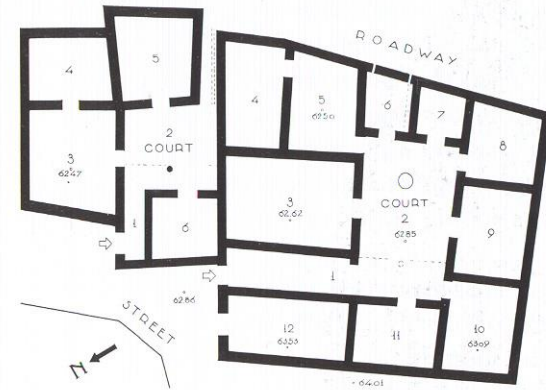
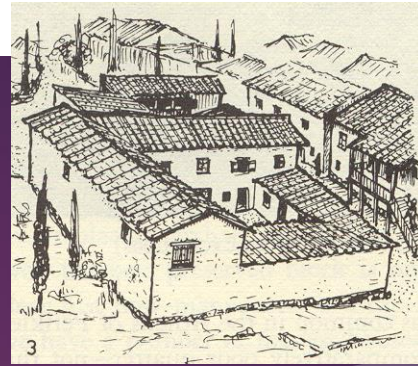
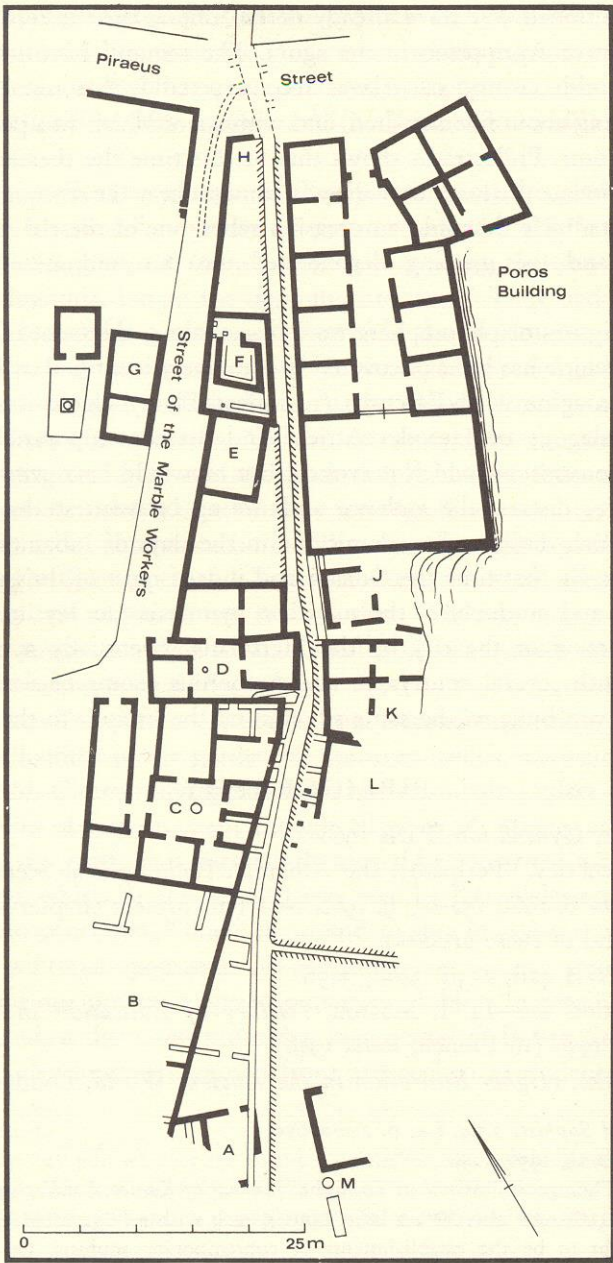
- ▶ [158] τίς οὖν ἢ λαμπρότης, ἢ τίνες αἱ λητουργίαι καὶ τὰ σέμν' ἀναλώματα τούτου; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐχ ὀρῶ, πλήν εἰ ταῦτά τις θεωρεῖ· οἰκίαν ὠκοδόμηκεν Ἐλευσῖνι τοσαύτην ὥστε πᾶσιν ἐπισκοτεῖν τοῖς ἐν τῷ τόπῳ, καὶ εἰς μυστήρια τὴν γυναῖκ' ἄγει, κἂν ἄλλοσέ ποι βούληται, ἐπὶ τοῦ λευκοῦ ζεύγους τοῦ ἐκ Σικυῶνος, καὶ τρεῖς ἀκολούθους ἢ τέτταρας αὐτὸς ἔχων διὰ τῆς ἀγορᾶς σοβεῖ, κυμβία καὶ ῥυτὰ καὶ φιάλας ὀνομάζων οὕτως ὥστε τοὺς παριόντας ἀκούειν.

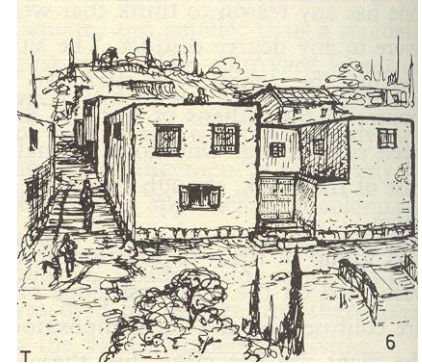
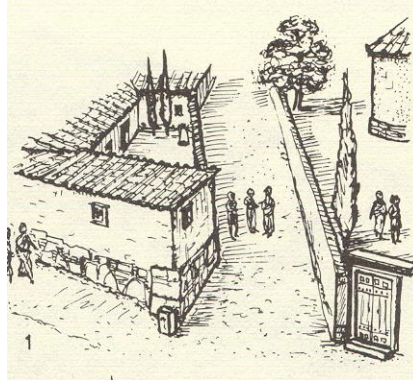
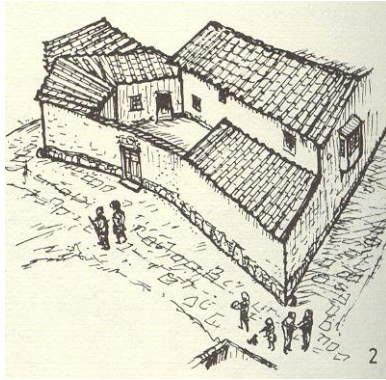
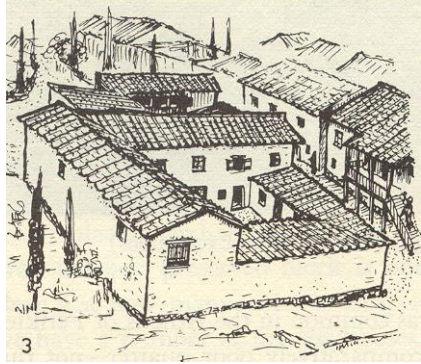
Δημοσθένους, Κατά Μειδίου 158

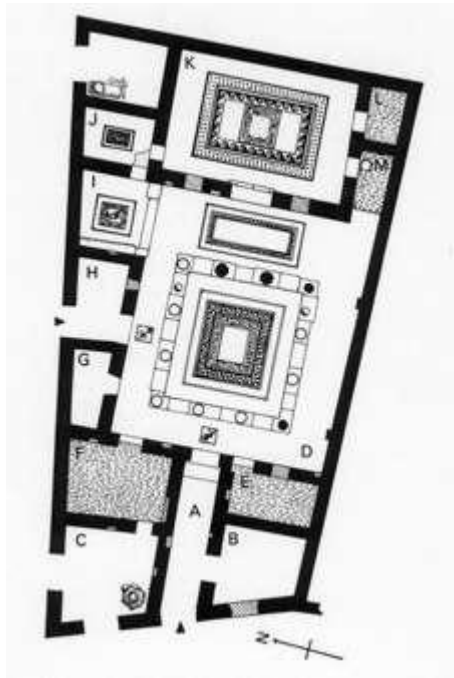
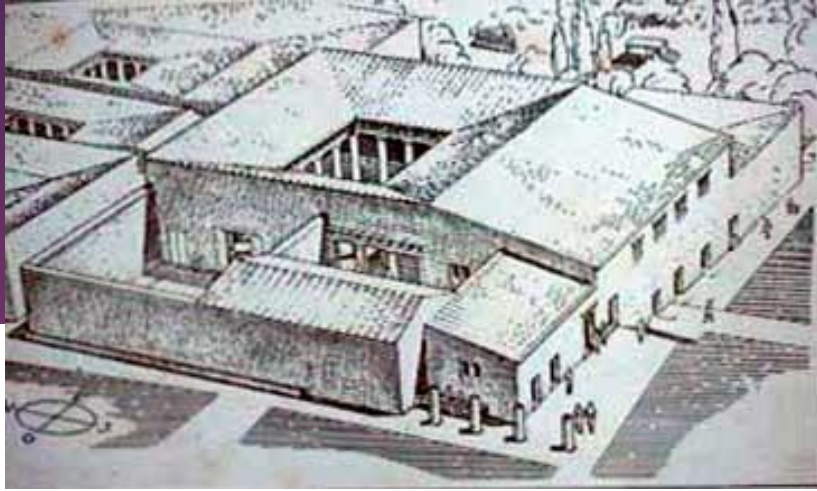
- ▶ [158] Ποια είναι λοιπόν η λαμπρότητά του (ενν. «του Μειδία»); Ποιες οι λειτουργίες και οι εντυπωσιακές δαπάνες του; Τουλάχιστον εγώ δεν βλέπω τίποτε, εκτός αν κάποιος λάβει υπόψη του τα εξής: έχει κτίσει στην Ελευσίνα μία τόσο εντυπωσιακή κατοικία, που επισκιάζει όλα τα άλλα κτίσματα της περιοχής· οδηγεί τη γυναίκα του στα μυστήρια ή όπου αλλού θέλει μέσα σε άμαξα που σέρνουν δύο λευκά άλογα από τη Σικυώνα· διασχίζει την αγορά επιδεικτικά με συνοδεία από τρεις ή τέσσερις ακολούθους και μιλάει για «κυμβία, ρυτά και φιάλες» αρκετά δυνατά ώστε να τον ακούν οι περαστικοί.

Δημοσθένους, Κατὰ Ἀριστοκράτους 206-8

- ▶ **[206]** [...] Καὶ γάρ τοι τότε μὲν τὰ μὲν τῆς πόλεως ἦν εὖπορα καὶ λαμπρὰ δημοσίᾳ, ἰδίᾳ δ' οὐδεὶς ὑπερεῖχε τῶν πολλῶν.
- ▶ **[207]** Τεκμήριον δέ· τὴν Θεμιστοκλέους μὲν οἰκίαν καὶ τὴν Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν, εἴ τις ἄρ' ὑμῶν οἶδεν ὅποια ποτ' ἐστίν, ὄρᾳ τῶν πολλῶν οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν, τὰ δὲ τῆς πόλεως οἰκοδομήματα καὶ κατασκευάσματα τηλικαῦτα καὶ τοιαῦθ' ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λελεῖφθαι, προπύλαια ταῦτα, νεώσοικοι, στοαί, Πειραιεύς, τᾶλλ' οἷς κατεσκευασμένην ὄρᾳτε τὴν πόλιν.
- ▶ **[208]** Νῦν δ' ἰδίᾳ μὲν ἐκάστῳ τῶν τὰ κοινὰ πραττόντων τοσαύτη περιουσία ἐστίν ὥστε τινὲς μὲν αὐτῶν πολλῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας τὰς ἰδίας κατεσκευάκασιν οἰκίας, γῆν δ' ἔνιοι πλείω πάντων ὑμῶν τῶν ἐν τῷ δικαστηρίῳ συνεώνηται· δημοσίᾳ δ' ὑμεῖς ἅ μὲν οἰκοδομεῖτε καὶ κονιᾶτε, ὡς μικρὰ καὶ γλίσχρα, αἰσχύνη λέγειν. [...]

Δημοσθένους, Κατά Αριστοκράτους 206-8

- ▶ Τα παλιά χρόνια η πόλις ήταν εύπορη και πολυτελής στο δημόσιο χώρο, ιδιωτικά όμως κανείς δεν υπερείχε από το πλήθος.
- ▶ Απόδειξη: αν κάποιος γνωρίζει ποια ήταν η οικία του Θεμιστοκλέους και του Μιλτιάδου και των άλλων έξοχων ανδρών της εποχής εκείνης, βλέπει ότι δεν είναι πιο μεγαλοπρεπής από τις οικίες των πολλών. Από την άλλη μεριά, τα οικοδομήματα της πόλεως είχαν τέτοια μεγαλοπρέπεια ώστε κανείς από τους μεταγενέστερους να μη μπορεί να τα ξεπεράσει: πρόπυλα, και νεώσοικοι, και στοές, και το λιμάνι μας, κι όλα τ' άλλα που βλέπετε γύρω σας.
- ▶ Τώρα όμως, όσοι ασχολούνται με τα κοινά, μερικοί από αυτούς έχουν χτίσει μεγαλοπρεπέστερες οικίες από τα δημόσια κτίρια, και κτήματα, μερικοί από αυτούς, έχουν περισσότερα από όλους εσάς εδώ στο δικαστήριο μαζί. Όσο για τα δημόσια κτίρια, έτσι μικρά και φτωχά που τα κτίζετε και τα κοσμίετε, τα βρίσκω ντροπιαστικά.

► [158] ... κυμβία καὶ ῥυτὰ καὶ φιάλας ...

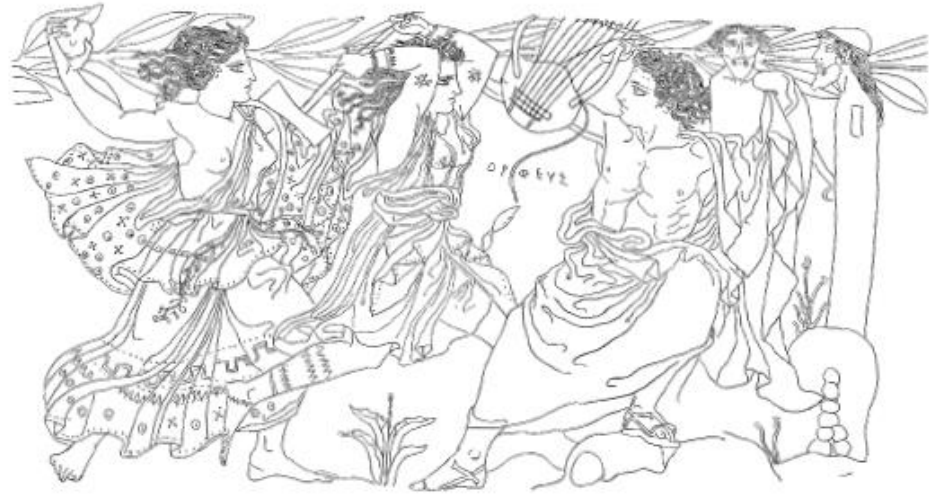

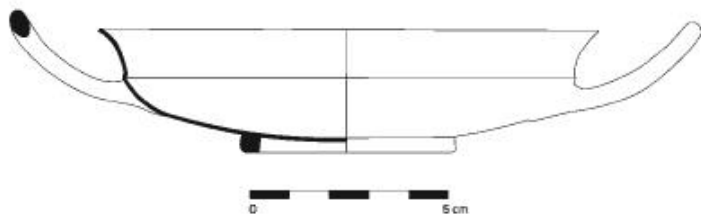
2

27

3

28

Πολυτέλεια:

- ▶ Η επιτελεστική απόλαυση αγαθών και τρόπων ζωής, μέσα από στάσεις, χειρονομίες και στρατηγικές κοινωνικής διάκρισης και αποκλεισμού
- ▶ Η πολυτέλεια είναι *διαδικασία*:
 - ▶ Ενσώματη
 - ▶ Επιτελεστική
 - ▶ Πολιτισμικά καθορισμένη και καθοριζόμενη

Τα βιβλία πάντα δίνουν κύρος σε ένα σαλόνι.

Διάκριση:

- ▶ Κοινωνική δυναμική
- ▶ Σύνολο στρατηγικών – εκούσιων ή ακούσιων – με σκοπό την κοινωνική προβολή και ανέλιξη
- ▶ Μη μετρήσιμο – πολιτισμικό – κεφάλαιο: «καλό γούστο», πολυτέλεια, πνευματικό status
- ▶ «Συμβολική βία» – επιβολή της αισθητικής των υψηλών λίγων στους πολλούς
- ▶ Φυσικοποίηση και εσωτερίκευση της ηγεμονικής αισθητικής
- ▶ Λογοθετικές πρακτικές κοινωνικής ιεράρχησης και αποκλεισμού
- ▶ Pierre Bourdieu, *La distinction : Critique sociale du jugement* (1979).

Τι είναι πολυτέλεια;

- ▶ “Luxury is a word of an uncertain signification, and may be taken in a good as well as in a bad sense”
- ▶ David Hume, ‘Of Refinement in the Arts’, *Essays Moral, Political and Literary* (1777)

Τι είναι πολυτέλεια;

- ▶ τρυφή
- ▶ κόρος, ύβρις, χλιδή, αβρότης
- ▶ Σύβαρις (Ηρόδοτος, Στράβων, Αθήναιος κλπ)
- ▶ *Luxus / Luxuria*
- ▶ *Luxuria privata*

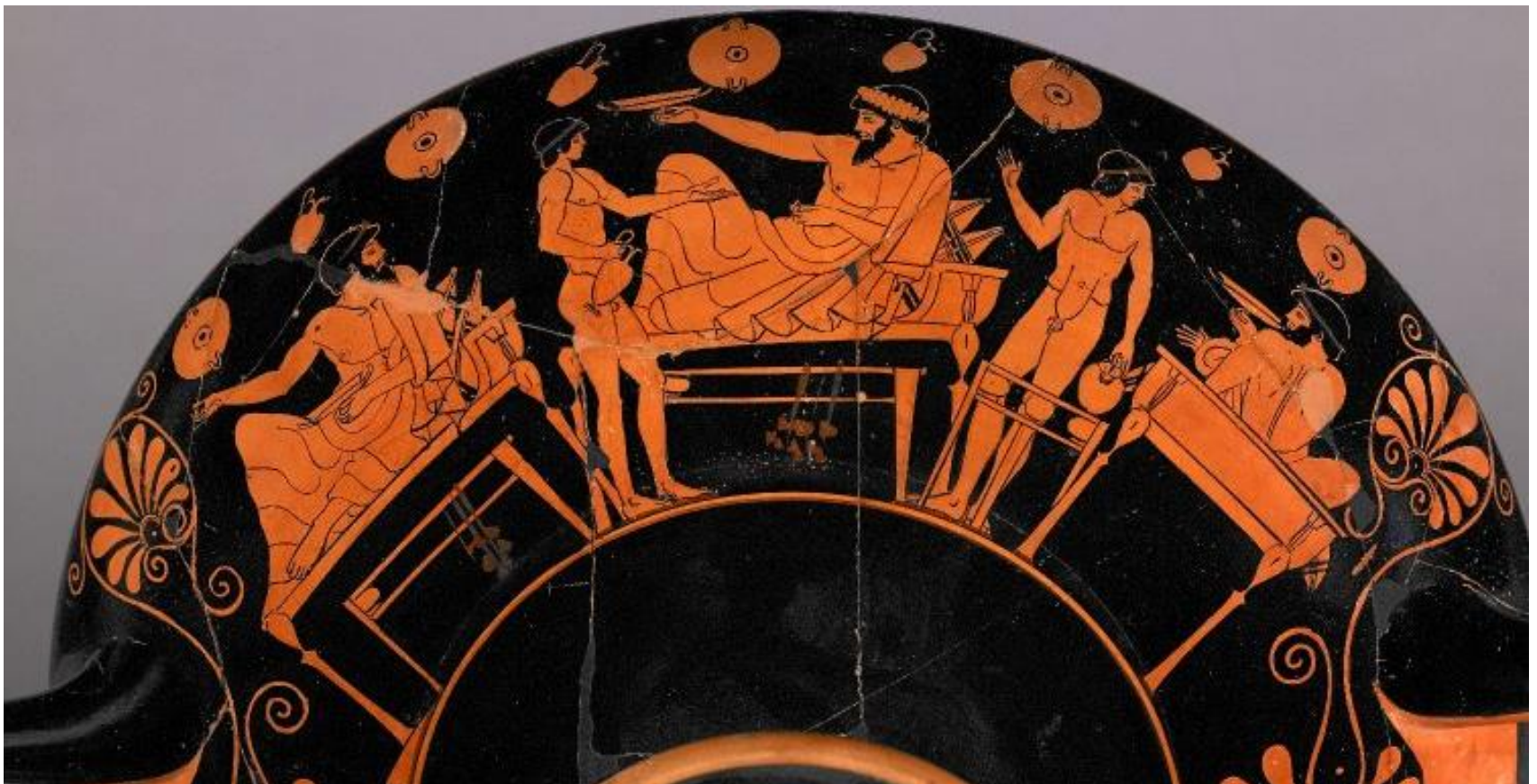

Βρώση και πότος:

Βρώση και πότος:

Οι ηδονές της πολυτέλειας:

- ▶ **James N. Davidson, *Courtesans & fishcakes: the consuming passions of classical Athens* (1997).**
- ▶ 306.70938 DavJ c 1997

Οι ηδονές της πολυτέλειας:

- ▶ **Kenneth Lapatin, *Luxus: the sumptuous arts of Greece and Rome* (2015).**
- ▶ 745.0938 LapK | 2015

Πολυτέλεια:

- ▶ Κοινωνική δυναμική
- ▶ Λογοθετική πρακτική
- ▶ Δυσερμήνευτη
- ▶ Δυσανάγνωστη
- ▶ Αυτοσκοπός (απόλαυση – τρυφή)
- ▶ Μέσο (κοινωνική διάκριση – *distinction*)